

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

Το πρόβλημα συμμόρφωσης με τις ακυρωτικές αποφάσεις.

Ελευθερία Αραλίου, Νομικός Λειτουργός Ανώτατου Δικαστηρίου Κύπρου,

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Νομικής Σχολής, Ευρωπαϊκού Παν/μίου Κύπρου

Η έκδοση ακυρωτικής απόφασης μετά από μια διοικητική δίκη στο Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου και πλέον στο νεοσυσταθέν διοικητικό δικαστήριο, δεν προσιοιωνίζει πάντα την εφαρμογή της από την διοίκηση και την ικανοποίηση του επιτυχόντος προσφεύγοντα. Την διαχρονική απροθυμία των διοικητικών οργάνων να επανεξετάσουν και να συμμορφωθούν με τις δικαστικές αποφάσεις που καταλήγει σε παραβίαση του δεδουλευμένου και ατέρμονες δικαστικές διαδικασίες, αποσκοπεί να καταδείξει το παρόν άρθρο. Αναζητεί τα αίτια του φαινομένου στο αντικειμενικά πολύπλοκο και όχι πάντα ξεκάθαρο καθήκον ως προς τις ενέργειες συμμόρφωσης, αλλά κυρίως στην έλλειψη εξαναγκαστικών νομοθετικών διατάξεων που να επιβάλλουν κυρώσεις. Επιπρόσθετα η ελληνική έννομη τάξη, παρόλο που έχει να επιδείξει ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο που εγγυάται την εκτέλεση ακυρωτικών αποφάσεων και καταψηφιστικών-χρηματικών απαιτήσεων εναντίον του Δημοσίου, και παρά την λειτουργία των συμβουλίων συμμόρφωσης που βελτίωσε την διαδικασία ελέγχου συμμόρφωσης στις αποφάσεις του ΣτΕ, εντούτοις στιγματίζεται από πολλές καταδικές από το δικαστήριο του Στρασβούργου. Η παράθεση αυτής της νομολογίας θα καταδείξει την επιρροή των εθνικών μέσων εκτέλεσης των αποφάσεων, ιδιαίτερα δε των αποφάσεων εναντίον της Διοίκησης, στην πραγμάτωση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Ως εναρκτήρια σκέψη, αναλύονται οι ουσιαστικές και δικονομικές πτυχές της έννομης προστασίας με την πρόσβαση στο Δικαστήριο παραθέτοντας παράλληλα τις συνταγματικές αλλά και ενωσιακές διατάξεις ή πρόνοιες του διεθνούς δικαίου που διασφαλίζουν την δικαστική προστασία και ειδικότερα το δικαίωμα σε εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων.

Το άρθρο εξετάζει το συστημικό πρόβλημα εκτέλεσης των ακυρωτικών αποφάσεων στην Κύπρο με σκοπό να καταδείξει τα κύρια αίτια της άρνησης συμμόρφωσης της Διοίκησης, την έλλειψη νομοθετικού πλαισίου εξαναγκασμού, καθώς και τις διαχρονικές συνέπειες που καθιστούν ελλειμματική την δικαστική προστασία στο τομέα της διοικητικής δικαιοσύνης και επιβεβλημένη την ανάγκη άμεσης υιοθέτησης λύσεων.

Αποσκοπείται κυρίως, η τεμνηρίωση της σημασίας που έχει η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων για την πλήρη πραγμάτωση της δικαστικής προστασίας, όπως αυτή καταστρώνεται σε συνταγματικό, ενωσιακό καθώς και διεθνές νομοθετικό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο καταγράφεται το ενωσιακό κεντημένο αναφορικά με την κυκλοφορία και αμοιβαία εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ανάμεσα στα κράτη- μέλη καθώς και σημαντικές

αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων(ΕΔΑΔ), οι οποίες κρίνουν ότι αναποτελεσματικοί εθνικοί μηχανισμοί εκτέλεσης αποφάσεων συνιστούν παραβίαση της δίκαιης δίκης, τονίζοντας επιτακτικά τα μέτρα επιβολής/ εκτέλεσης αποφάσεων έναντι του Δημοσίου. Στη συνέχεια, επειδή η ελληνική διοικητική δικαιοσύνη αποτελεί διαχρονικά σημείο αναφοράς για την νομοθέτηση γενικών αρχών του Διοικητικού Δικαίου και επηρεάζει τη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων στην Κύπρο, γίνεται διεξοδική αναφορά στη σχετική ελληνική νομοθεσία. Τα αποτελέσματα της έρευνας για τον έλεγχο και εξαναγκασμό συμμόρφωσης της Διοίκησης από το Συμβούλιο Συμμόρφωσης δίνουν έρεισμα στον προβληματισμό ως προς την θέσπιση βελτιωμένης ανάλογης διαδικασίας στην Κύπρο. Μεταβαίνοντας, ακολούθως, στην ισχύουσα πραγματικότητα της Κύπρου, παρά τη συνταγματική διατρέ-

«η ελληνική διοικητική δικαιοσύνη αποτελεί διαχρονικά σημείο αναφοράς για την νομοθέτηση γενικών αρχών του Διοικητικού Δικαίου και επηρεάζει τη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων στην Κύπρο»

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

νωση και την αδιάκοπη νομολογιακή υπενθύμιση του καθήκοντος συμμόρφωσης της Διοίκησης, το εύρος της οποίας ποικίλλει ανάλογα με το διατακτικό της απόφασης, διαπιστώνεται συχνά η άρνηση επανεξέτασης και ουσιαστικής συμμόρφωσης από την Διοίκηση προς τις ακυρωτικές αποφάσεις. Επειδή το πρόβλημα προσλαμβάνει ανησυχητικές προεκτάσεις, παρουσιάζονται τα σχετικά συμπεράσματα και πιθανές λύσεις.

Το υφιστάμενο επιστημονικό κεκτημένο καταπιάνεται με το θέμα της συμμόρφωσης με τις ακυρωτικές αποφάσεις και τα υφιστάμενα μέσα αναγκαστικής εκτέλεσης ή αποζημίωσης, καθώς και τον προβληματισμό ως προς την αποτελεσματικότητά τους και την κριτική που έχει ασκήσει το ΕΔΑΔ. Ωστόσο ούτε η πλούσια αρθρογραφία σε περιοδικά (λ.χ. Θεωρία και Πράξη Διοικητικού δικαίου) δεν καταπιάνεται με την ανάλυση του προβλήματος στην Κύπρο, τους λόγους της μη συμμόρφωσης καθώς και την εισήγηση λύσεων, στοιχεία τα οποία επιχειρεί να προσθέσει το παρόν άρθρο. Γι' αυτό προκρίθηκε ως συστηματική ερευνητική μέθοδος, η ανάλυση σχετικής νομολογίας των κυπριακών δικαστηρίων και της ελληνικής θεωρίας για το περιεχόμενο της συμμόρφωσης ανάλογα με το ακυρωτικό δεδικασμένο, που θα συμβάλουν άμεσα στην ανάδειξη της πηγής και προεκτάσεων του προβλήματος συμμόρφωσης ιδιαίτερα της κυπριακής Διοίκησης.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο μετά από μια σύντομη ανάλυση των λόγων για τους οποίους η έννομη προστασία υποστηρίζει το κράτος δικαίου, παρατίθεται το συνταγματικό και υπερεθνικό νομοθετικό υπόβαθρο που κατοχυρώνει το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα. Στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο εξηγείται πώς η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, ανάμεσα σε άλλες επιμέρους διαδικαστικές αρχές, αναδεικνύεται σε σημαντική παράμετρο της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Το τρίτο κεφάλαιο αναδεικνύει τις σχετικές με τη διασυνοριακή εκτέλεση ενωσιακές ρυθμίσεις και τους διεθνείς οργανισμούς που συμβάλλουν στην αμοιβαία εκτέλεση και εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων μεταξύ των κρατών μελών. Έπεται μια ξεχωριστή ενότητα, στην οποία παρουσιάζονται διεξοδικά αποφάσεις-σταθμός του ΕΔΑΔ που καταδίκασαν την Ελλάδα, αναφορικά με ελλείψεις μηχανισμούς

εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων. Η ειδικότερη αναφορά του ΕΔΑΔ στο καθήκον συμμόρφωσης και εκτέλεσης εναντίον της Διοίκησης αποτελεί την βάση για το τέταρτο κεφάλαιο στο οποίο παρατίθεται το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο προς αυτή την κατεύθυνση και ειδικότερα ο τρόπος λειτουργίας του Συμβουλίου συμμόρφωσης του Συμβουλίου της Επικρατείας(ΣΣ, ΣτΕ).

Στην πέμπτη ενότητα γίνεται μια σύντομη αναφορά των μέτρων εκτέλεσης των πολιτικών και ποινικών αποφάσεων για σκοπούς σύγκρισης με το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τις ακυρωτικές αποφάσεις. Ακολουθεί ανάλυση του δεοντολογικού περιεχόμενου της συμμόρφωσης της Διοίκησης, αντιπαράβαλλοντας το με την δυστροπία της Διοίκησης να συμμορφωθεί στην πράξη, όπως επισημαίνεται διαχρονικά με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Στο επόμενο κεφάλαιο, γίνεται προσπάθεια καταγραφής των αιτιών και των πολύπλευρων συνεπειών του προβλήματος για να καταλήξει το έβδομο κεφάλαιο σε εισηγήσεις ως προς την προώθηση νομοθετικών λύσεων επιβολής της εκτέλεσης, αφού επί του παρόντος το μόνο εφεδρικό όπλο του αιτητή είναι το προνομιακό ένταλμα, προσφυγή για νέα ακύρωση ή αγωγή για αποζημίωση, με αμφίβολα αποτελέσματα, επωμιζόμενος ο ίδιος το κόστος της μη συμμόρφωσης.

1. Έννομη ή δικαστική προστασία

1.1. Έννομη προστασία και κράτος δικαίου

Το κοινωνικό κράτος δικαίου, χωρίς το δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια, την αποτελεσματική θωράκιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των έννομων αξιώσεων που αντλεί ο πολίτης από το Νόμο έναντι απειλών και προσβολών τους, θα ήταν μια αφηρημένη φορμαλιστική διατύπωση. Η προσφυγή σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο Δικαστήριο και οι συνταγματικές πτυχές της δίκαιης δίκης, η ταχύτητα έκδοσης και η ορθότητα των δικαστικών αποφάσεων συντείνουν στην πραγματική αποκατάσταση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του πολίτη που παραβιάστηκαν και στην ασφάλεια δικαίου.

Το δικαίωμα έννομης ή δικαστικής προστασίας αποτελεί επιβολή στην πράξη των έννομων συνεπειών του νόμου και διέπει το σύνολο των εννόμων σχέσεων, από τις διαφορές

«Το κοινωνικό κράτος δικαίου, χωρίς το δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια, την αποτελεσματική θωράκιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των έννομων αξιώσεων που αντλεί ο πολίτης από το Νόμο έναντι απειλών και προσβολών τους, θα ήταν μια αφηρημένη φορμαλιστική διατύπωση»

Διοικητικό Δίκαιο

μεταξύ ιδιωτών, διαφορές ιδιωτών με την εκτελεστική ή διοικητική εξουσία ή με το κράτος ως *fiscus*. Ένα σύστημα απονομής δικαιοσύνης που χαρακτηρίζεται από ελλείψεις διαδικαστικές εγγυήσεις, καθυστέρηση και ολιγωρία στην έκδοση δικαστικών αποφάσεων, ανεπαρκείς μηχανισμούς εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων οδηγεί αναπόφευκτα στην υποβάθμιση του κράτους δικαίου. Αντιθέτως ένα σύστημα πλήρες ένδικων μέσων, ταχείας έκδοσης και εφαρμογής ποιοτικών δικαστικών αποφάσεων ικανοποιεί το περί δικαίου αίσημα, ελέγχει και προστατεύει την λειτουργία της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, αποτελώντας ακρογωνιαίο λίθο για τους θεσμούς της δικαιοσύνης και της δημοκρατίας.

Το κράτος οφείλει ιδιαίτερα στις μέρες μας που η παγκόσμια οικονομική κρίση θέτει σε διακινδύνευση θεμελιώδη ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και ο πολίτης καταφεύγει όλο και περισσότερο στα Δικαστήρια ως ύστατο προπύργιο εμπιστοσύνης, να διασφαλίζει σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο του οποίου η έννομη σφαίρα τρώθηκε, δικαστική προστασία έναντι κάθε προσβολής των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του. Υπό αυτή την έννοια, ανάγεται όχι μόνο σε ατομικό αλλά και καθολικό, δημόσιο δικαίωμα.

1.2. Συνταγματική και υπερεθνική προστασία

Η αξίωση παροχής δικαστικής προστασίας ως ατομικό δικαίωμα, κατοχυρώνεται άμεσα στο άρθρο 20 παρ. 1 του ελληνικού Συντάγματος. Στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, το άρθρο 30 ορίζει ότι σε κανένα δεν μπορεί να απαγορευθεί η προσφυγή ενώπιον Δικαστηρίου στο οποίο δικαιούται να προσφύγει. Προνοεί επίσης ότι ο καθένας κατά την διάγνωση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ή οποιασδήποτε ποινικής κατηγορίας εναντίον του δικαιούται ανεπηρέαστης, δημόσιας ακροαματικής διαδικασίας εντός ευλόγου χρόνου, ενώπιον ανεξάρτητου, αμερόληπτου και αρμοδίου δικαστηρίου, ιδρυόμενου δια νόμου.

Ως θεμελιώδες δικαίωμα αναλύεται σε επιμέρους ουσιαστικά δικαιώματα, όπως η πρό-

σβαση σε νόμιμο Δικαστήριο, το δικαίωμα ακρόασης και χρηστής δίκης, η δημοσιότητα διαδικασίας και απαγγελίας της απόφασης και η λήψη ασφαλιστικών μέτρων καθώς και διαδικαστικές εγγυήσεις, όπως η λογική διάρκεια εκδίκασης καθώς και η αναγκαστική εκτέλεση και η αναγκαία συνδρομή των οργάνων εκτέλεσης στην υλοποίηση των δικαστικών αποφάσεων. Οι πτυχές αυτές εκφεύγουν της αποκλειστικής εθνικής ευθύνης και αποκτούν υπερεθνική εμβέλεια. Προστατεύονται από κανόνες υπερνομοθετικής ισχύος ως εξής:

Το ενωσιακό δίκαιο όταν παρέχει ένα ουσιαστικό δικαίωμα, παρέχει ταυτοχρόνως και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του (*ubi jus, ibi remedium*). Η Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης προνοεί ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό σύστημα ένδικων βοηθημάτων στους θιγόμενους από παράβαση ενωσιακής διάταξης, είτε είναι άμεσης ισχύος είτε όχι^[1]. Το ΔΕΕ σε συνεργασία με τα εθνικά Δικαστήρια, καθένα από τα οποία στα πλαίσια της δικαιοδοσίας τους, διασφαλίζει την τήρηση των Συνθηκών και των θεμελιωδών αρχών της ΕΕ σηματοδοτώντας την πλήρη δικαστική προστασία. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, αυτή καλύπτει την πρόσβαση στο Δικαστήριο, υποβολή επιχειρημάτων, νομική αρωγή, διαδικαστικούς εθνικούς κανόνες δικαιοσύνης, προθεσμίες λόγω ασφάλειας Δικαίου^[2].

Η ΕΣΔΑ θεμελιώνει το κανονιστικό της πλαίσιο για το δικαίωμα δικαστικής προστασίας στις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 (χρηστή απονομή δικαιοσύνης) και 13 αυτής. Με την πρώτη διάταξη παρέχεται μια δέσμη διαδικαστικών εγγυήσεων όλων των άλλων δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται τόσο στην ίδια την ΕΣΔΑ, όσο και στα εθνικά Συντάγματα. Το άρθρο 13 καθιερώνει το δικαίωμα σε «πραγματικό» ένδικο βοήθημα και όχι σε τυπικές, απλώς δικονομικές δυνατότητες, έχει δε συμπληρωματικό ρόλο σε σχέση με το άρθρο 6 παρ. 1. Πηγή των άρθρων της ΕΣΔΑ είναι τα άρθρα 10 και 8 της Οικουμενικής Διακήρυξης του Ανθρώπου από τον ΟΗΕ.

Το άρθρο 47 του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων διασφαλίζει την πραγματική και αποτελεσματική προσφυγή σε αμερόληπτο Δικαστήριο.

«Το ενωσιακό δίκαιο όταν παρέχει ένα ουσιαστικό δικαίωμα, παρέχει ταυτοχρόνως και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του»

^[1] ΔΕΚ106/77 *Simmenthal*[1978]00629, par.15,20
^[2] *Koen Lenaerts*, 'Effective judicial protection in the EU

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

Τέλος το άρθρο 2 παρ. 3 του Διεθνούς Συμφώνου του ΟΗΕ για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ), που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη στις 16-12-1996, αποτέλεσε το νομικό έρεισμα σημαντικών δικαστικών αποφάσεων για την αναγκαστική εκτέλεση κατά δημοσίου νομικού προσώπου και την αποτελεσματική ένδικη προστασία^[3]. Θα πρέπει επίσης να υπομνησθεί και το άρθρο 14 παρ. 1 (δικαίωμα δίκαιης δίκης και δημοσιότητα των αποφάσεων).

2. Η εκτέλεση αποφάσεων ως παράμετρος της δικαστικής προστασίας

2.1. Γενικά

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, μεταξύ των διαδικαστικών εγγυήσεων ή αρχών που περιλαμβάνει η δικαστική προστασία, διακρίνεται η λογική διάρκεια εκδίκασης της υπόθεσης ώστε να είναι έγκαιρη (άρθρο 13 ΕΣΔΑ, δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) καθώς και η ουσιαστική απόδοση δικαιοσύνης, ώστε να είναι πλήρης και αποτελεσματική. Για την πραγμάτωση της αξίωσης για πλήρη ένδικη προστασία διασφαλίζεται, μεταξύ άλλων προϋποθέσεων^[4], η δυνατότητα εκτέλεσης των εκδιδόμενων δικαστικών αποφάσεων κατά οποιουδήποτε καταδικασθέντος, περιλαμβανομένου και του Δημοσίου.

Το θεσμικό πλαίσιο για την αποτελεσματική προστασία δεν διασφαλίζει μόνο το στάδιο έκδοσης ορθής δικαστικής κρίσης αλλά και το στάδιο εφαρμογής της, ώστε να καταστεί λυσιτελής η καταψηφιστική απόφαση ή διαταγή πληρωμής που τυχόν εξασφάλισε ο προσφεύγων δικαστικώς. Οι θεραπείες και τα μέσα εκτέλεσης εξαρτώνται φυσικά από το είδος της απόφασης. Το νομοθετικό πλαίσιο σε κάθε δημοκρατικό σύγχρονο κράτος οφείλει να μην κατοχυρώνει απλά την ελεύθερη πρόσβαση στο δικαστήριο, αλλά και την ικανοποίηση του δικαιώματος που επιδιώκαστηκε μέσω άμεσης εκτέλεσης της δικαστικής απόφασης, αλλιώς η προσφυγή στο δικαστήριο θα απέβαλλε την ουσιαστική αξία και χρησιμότητά της^[5].

Σε ενωσιακό επίπεδο και ειδικότερα στο πλαίσιο της αμοιβαίας δικαστικής συνεργασίας υπήρξε σημαντική πρόοδος μέσω του παράγωγου δικαίου που προωθεί την αμοιβαία και αυτόματη αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται από κράτη μέλη, επιταχύνοντας και απλοποιώντας την κήρυξη αποφάσεων ως εκτελεστών σε άλλο ΚΜ^[6]. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη στην απονομή της δικαιοσύνης δικαιολογεί την αυτόματη αναγνώριση των αποφάσεων που εκδίδονται σε κράτος μέλος^[7]. Ο Καν.1215/2012 (άρθρα 39-56)^[8] θέτει κανόνες σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των

^[3] ΜπρΘηβ. 360/1998, ΕλλΔνη 1998 σελ. 1429, όπου κρίθηκε ότι «οι προαναφερόμενες διατάξεις του Συμφώνου... αναφέρονται ρητά στο δικαίωμα στην αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων επί θεμάτων... με την πρόσθετη μάλιστα διευκρίνιση στη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 3 εδ. α', ότι οι διατάξεις αφορούν και πρόσωπα που ενεργούν υπό την επίσημη κρατική ιδιότητά τους... Κατά συνέπεια, η κατ' άρθρο 8 του ν. 2097/1952 απαγόρευση της αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του Δημοσίου και οργανισμών στους οποίους έχουν επεκταθεί τα προνόμιά του, αντίκειται στις διατάξεις του ως άνω Συμφώνου και ως τέτοια θεωρείται κατηρημένη»

^[4] i) Να μην υπάρχει διαφορά για την οποία να αποκλείεται η δικαστική προστασία,

ii) Το δικαστήριο να διαθέτει τη δικονομική δυνατότητα να εξετάσει τόσο τα νομικά όσο και τα θέματα του πραγματικού της υποθέσεως

iii) Το δικαστήριο να διασφαλίζει την παροχή προσωρινής έννομης προστασίας

^[5] Ολ 21/2001 Αρειος Πάγος

^[6] Κανονισμός (ΕΕ) 650/2012 της 4ης Ιουλίου 2012 σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου

[2012]OJ-L 201, Καν. (ΕΚ) 664/2009 της 7ης Ιουλίου 2009 για τη θέσπιση διαδικασίας για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνιών ανάμεσα σε κράτη μέλη και τρίτες χώρες σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση δικαστικών και άλλων αποφάσεων σε υποθέσεις γαμικών διαφορών, ζητήματα γονικής μέριμνας και ζητήματα που συνδέονται προς υποχρεώσεις διατροφής, καθώς και το εφαρμοστέο δίκαιο σε υποθέσεις υποχρεώσεων διατροφής [2009]OJ-L200/46, Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανάχνουσας ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, [2016]OJ-L 119, Οδηγία 2011/99 της 13 Δεκεμβρίου 2011 περί Ευρωπαϊκής εντολής προστασίας [2011]OJ L338/2

^[7] C302/13 Fly LAL Lithuanian airlines AS [2014]ECLI-2319

^[8] Καν. (ΕΕ) 1215/2012 της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις [2012] OJ-L 351 που αντικατέστησε τον Καν.44/2001 (Βρυξέλλες I), ο οποίος εξακολουθεί να εφαρμόζεται για διαδικασίες πριν τις 10/01/15

«στο πλαίσιο της αμοιβαίας δικαστικής συνεργασίας υπήρξε σημαντική πρόοδος μέσω του παράγωγου δικαίου που προωθεί την αμοιβαία και αυτόματη αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται από κράτη μέλη»

Διοικητικό Δίκαιο

αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, απλοποιώντας και επιταχύνοντας την αναγνώριση και εκτέλεση τους (περιλαμβανομένων ασφαλιστικών μέτρων και διαστικών συμβιβασμών που εγκρίθηκαν από Δικαστήριο). Απόφαση η οποία εκδόθηκε σε κράτος μέλος εκτελείται στα υπόλοιπα, σύμφωνα με την διαδικασία εκτέλεσης που εφαρμόζεται κατά το δίκαιο του κμ αναγνώρισης χωρίς να απαιτείται κήρυξη εκτελεστότητας και χωρίς να ελέγχεται επί της ουσίας.

Επίσης η αρχή του ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου στον τομέα ποινικών υποθέσεων αλλά και αστικών/εμπορικών με διασυνοριακές επιπτώσεις, ιδίως όταν είναι απαραίτητο για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ εθνικών δικτύων κμ και Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κυρίως για την λήψη προσωρινών μέτρων και άμεσης εκτέλεσης των διαστικών αποφάσεων.^[9] Οι διασυνοριακές νομικές διαδικασίες καλύπτουν την δίκη μέχρι την εκτέλεση, με κυριότερα κεφάλαια αυτά του ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου και ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής.^[10]

Επιπρόσθετα η λειτουργία διεθνών οργανισμών όπως το Κέντρο διατήρησης habeas corpus, το γνωστό FBI, OVC (γραφείο θυμάτων εγκλήματος), NLADA (National Legal Aid and Defender Association) συνδράμει, μεταξύ άλλων, στην εκτέλεση αποφάσεων. Έχοντας διεξέλθει του νομοθετικού και λειτουργικού πλαισίου για την αποτελεσματική εκτέλεση διαστικών αποφάσεων σε ενωσιακό επίπεδο, σκόπιμο είναι να εξεταστούν στη συνέχεια οι εθνικοί μηχανισμοί εκτέλεσης και η κριτική για την αποτελεσματικότητά τους από τη σκοπιά των αποφάσεων του ΕΔΑΔ. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ακόμη και μετά την εφαρμογή του Ν.3068/02 που διέπει την διαδικασία συμμόρφωσης της Διοίκησης στις διαστικές αποφάσεις, εξακολουθούν να υπάρχουν παράπονα και καταδίκες από το ΕΔΑΔ.

2.2. Νομολογία ΕΔΑΔ σχετική με ελλείψεις κρατικούς μηχανισμούς εκτέλεσης διαστικών αποφάσεων ως παραβίαση του άρθρου 6 ΕΣΔΑ

Η ΕΣΔΑ ενδιαφέρεται για το αποτέλεσμα και όχι τόσο για τον τρόπο και τα μέσα της εκτέλεσης αποφάσεων. Στην υπόθεση *Hornsby κ. Ελλάδα*, το ΕΔΑΔ καταδίκασε την Ελλάδα για την ανυπαρξία μηχανισμού που να κατοχυρώνει το δικαίωμα εκτέλεσης διαστικών αποφάσεων, και τόνισε πως ο διάδικος προσφεύγοντας στον διοικητικό δικαστή δεν επιδιώκει μόνο την εξαφάνιση της πράξης, αλλά την άρση των συνεπειών της και την αποκατάσταση της νομιμότητας.

Ωστόσο το ΣΣ που θεσπίστηκε σε συμμόρφωση με την απόφαση *Hornsby* και η απλή αποζημίωση δεν αποκατέστησε το πρόβλημα κατά το ΕΔΑΔ, αφού αυτή καταβάλλεται επικουρικά, δεν καλύπτει τυχόν υλική ζημιά και δεν αντικαθιστά το μοναδικό μέτρο που αποτελεί πραγματική λύση και είναι η ίδια η εκτέλεση^[11].

Στην *Κυρτάτου κατά Ελλάδα*^[12] το ΕΔΑΔ έκρινε ότι το δικαίωμα κίνησης δικαστικής διαδικασίας και οι εγγυήσεις του άρθρου 6 θα αποβαίνουν χωρίς νόημα, όταν οι διοικητικές αρχές αρνούνται ή παραλείπουν να συμμορφωθούν, ή έστω καθυστερούν *“Η εκτέλεση μιας δικαστικής απόφασης θα πρέπει επομένως να θεωρείται ότι εμπεριέχεται στην έννοια της “δίκης” για τους σκοπούς του άρθρου 6”*

Χαρακτηριστική υπόθεση είναι η *Buyan κ. Ελλάδα*, όπου οι τούρκοι προσφεύγοντες δικαιούχοι εκτάσεων στην Ροδόπη, δεν έλαβαν αποζημίωση από ληξιπρόθεσμα ομόλογα που είχαν εκδοθεί στους δικαιούχους απαλλοτριώσεως τους οποίους οι ίδιοι κληρονόμησαν, λόγω καταχρηστικής απαίτησης της Τράπεζας Ελλάδος για επανένδοση νέων πιστοποιητικών κληρονόμων. Το ΕΔΑΔ εξέδωσε επίσης καταδικαστικές αποφάσεις στην περίπτωση που μετά από ανύρωση της άρνησης της Διοίκησης να ανακαλέσει απαλλοτρι-

«ο διάδικος προσφεύγοντας στον διοικητικό δικαστή δεν επιδιώκει μόνο την εξαφάνιση της πράξης, αλλά την άρση των συνεπειών της και την αποκατάσταση της νομιμότητας»

^[9] Απόφαση Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 σχετικά με τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (2001) OJ-I174.

^[10] Καν.(ΕΚ) 1896/2006 της 12ης Δεκεμβρίου 2006 για τη θέσπιση διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής [2006] OJL 399/1

^[11] *Ενωση Ιδιωτικών κλινικών Ελλάδος κ. Ελλάδα* (15 Οκτωβρίου 2009)

^[12] 41666/98, *Κυρτάτου κ.Ελλάδος* (22 Μαΐου 2003)

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

ωση και να τροποποιήσει το ρυμοτομικό σχέδιο, η διοίκηση αδρανή ή συμπεριφέρεται παρελκυστικά^[13]

Η σημασία που έχει η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ανεξαρτήτως αποτελέσματος, στο πλαίσιο της διοικητικής δικαιοσύνης τονίστηκε και στη 'Ζαζάνης'^[14]. Στην πραγματικότητα, οι πράξεις ή οι παραλείψεις της διοίκησης, συνεπεία δικαστικής απόφασης δεν μπορούν να εμποδίσουν, ούτε ακόμα λιγότερο, να αμφισβητήσουν την ουσία της υπόθεσης.^[15] Κρίθηκε σε διαφορετικές περιπτώσεις ότι το βάρος της συμμόρφωσης δεν πρέπει να μετατίθεται στον ενδιαφερόμενο^[16]. Στην 'Κωσταδήμας και λοιποί κατά Ελλάδος'^[17], το Δικαστήριο στο Στρασβούργο τόνισε ότι δεν μπορεί να επιβάλλεται σε προσφεύγοντες η υποχρέωση εκ νέου προσφυγής ενώπιον δικαστηρίων και να χάνουν χρόνο και χρήμα προκειμένου να αξιώσουν τα αναθεωρημένα ποσά σύνταξης τους, αφού το Ελεγκτικό συνέδριο είχε ήδη την ευκαιρία να θεράπευσει την κατάσταση.

Επίσης η δεινή οικονομική κατάσταση του Δημοσίου δεν είναι επαρκής δικαιολογία, μόνο η καταβολή δόσεων δικαιολογείται από το δημόσιο συμφέρον.^[18] Ούτε η κωλυσιεργία τρίτων ή η παραδοχή αδιεξόδου από την μη εκτέλεση αποτελεί υπεράσπιση της Διοίκησης.^[19] Αποφάσεις της διοίκησης που εμποδίζουν ή καθυστερούν υπερβολικά την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, καθιστώντας ατελέσφορο το άρθρο 6 σε συνάρτηση συχνά και με το άρθρο 1 του πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, κατά τη νομολογία του ΕΔΑΔ ταιριάζουν κυρίως εκτός από την Ελλάδα, τη Ρωσία, Μολδαβία, Αζερμπαϊτζάν και Ιταλία. Συνοψίζοντας, η παράλειψη συμμόρφωσης με τις δικαστικές αποφάσεις συνιστά παράβαση της αρχής της δίκαιης δίκης, η οποία περιαι-

τέρω βάσει του άρθρου 6 ΣΕΕ και πάγιας νομολογίας του ΔΕΕ^[20], αποτελεί μέρος γενικών αρχών του ενωσιακού δικαίου. Θα μπορούσε αλλιώς να ειπωθεί ότι Δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν μπορούν να εκτελεστούν, δεν είναι «δικαστήριο» κατά το άρθρο 6§1 της ΕΣΔΑ, αφού δεν ικανοποιεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.^[21]

Ειδικά συμπεράσματα αναφορικά με την εκτέλεση αποφάσεων εναντίον του Δημοσίου Όπως ήδη καταδείχτηκε από την μελέτη της προαναφερόμενης νομολογίας, η δικαστική προστασία του πολίτη έναντι της αστικής(εκπροστήσεως) αλλά και διοικητικής ευθύνης του κράτους είναι η πλέον σημαντική. Επιπρόσθετα δε λόγω του ασύλου ορισμένων δημοσίων υπαλλήλων και ειδικής υπεράσπισης τους, αλλά και του απρόσωπου και προνομιακού χαρακτήρα του κράτους που δυσχεραίνει την εκτέλεση των αποφάσεων εναντίον του.

Ειδικότερα σε ότι αφορά την συμμόρφωση της Διοίκησης, η Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου της Ελλάδας^[22], την αναδεικνύει ως θεμελιώδη πτυχή και έκφραση της αρχής του κράτους δικαίου: «Η υποχρέωση δε αυτή δεν αφορά μόνο το ιδιωτικό συμφέρον των πολιτών, αλλά και αυτό του κοινωνικού συνόλου, στο πλαίσιο της διαφάνειας της λειτουργίας του κράτους και της χρηστής διοίκησης. Εν προκειμένω το ΕΔΔΑ έχει κρίνει (υπόθεση Hornsby κατά Ελλάδας) ότι: «...η αποτελεσματική προστασία ενός μέρους ειδικά σε διοικητικές δίκες και η αποκατάσταση της νομιμότητας προϋποθέτουν την υποχρέωση των διοικητικών αρχών να συμμορφωθούν με τις δικαστικές αποφάσεις...Όταν οι διοικητικές αρχές αρνούνται, αποτυγχάνουν ή καθυστερούν να συμμορφωθούν οι εγγυήσεις του άρθρου 6 στερούνται του σκοπού τους».

Το κατοχυρωμένο δίπολο στο σύστημα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας έναντι

«η δεινή οικονομική κατάσταση του Δημοσίου δεν είναι επαρκής δικαιολογία»

[13] Μπεκα-Κουλοχέρη κ.Ελλάδος (6 Ιουλίου 2006), Πεχλιβανίδης κ.Ελλάδος (18 Φεβρουαρίου 2010)

[14] Ζαζάνης κατά Ελλάδας, Νο 68138/01 (18 Νοεμβρίου 2004), παρ. 37, βλ. επίσης Βλαστός κατά Ελλάδος, 36218/08 (28 Οκτωβρίου 2010), Πανταλέων κατά Ελλάδος 6571/05 (10 Μαΐου 2007)

[15] *Immobiliare Saffi* κατά Ιταλίας [GC], Νο 22774/93 CEDH 1999-V, παρ. 74

[16] Μεταξάς κ. Ελλάδος (27 Μαΐου 2004)

[17] 20299/09 και 27307/09 (26 Ιουνίου 2012)

[18] Ματθαίου κ.Ελλάδος (18 Φεβρουαρίου 2010), *Shlepkina* κ.Ρωσίας, [1 Ιανουαρίου 2007]

[19] Κανελλόπουλος κ. Ελλάδος (21 Φεβράριος 2008)

[20] C-226/99, *Sipiles Srl*, (11.1.2001) σκέψη 17, C-294/86, *Les Verts* (23.4.1986), σκέψη 23, C-222/1984, *Johnston* (15.5.1986) σκέψη 18 επ., ΣτΕΟλ 605/2008, APM 2008/1406, NOB 2008/1045

[21] Σοφία Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, 'Μελέτες και παρατηρήσεις στη νομολογία, (Η απαγόρευση της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του Δημοσίου έχει καταργηθεί)' [1998], Περιοδικό «Δίκη»

[22] Γνωμοδότηση ΝΣΚ αρ. 233/2013, ημ. 17.6.2013, σελ. 5

Διοικητικό Δίκαιο

του Δημοσίου, -υποχρέωση συμμόρφωσης και δικαίωμα αναγκαστικής εκτελέσεως- αποτελεί την αναγκαία συνθήκη για την πραγματική προστασία των πολιτών και την αποκατάσταση της νομιμότητας. Η προσήκουσα εκτέλεση ακυρωτικής απόφασης δεν μπορεί να επιτευχθεί με εικονική επανάληψη της διαδικασίας, χωρίς προσήλωση στους δικαστικούς συλλογισμούς που οδήγησαν στην ακύρωση, ώστε η νέα απόφαση να συμβαδίζει απόλυτα με το σκεπτικό του Δικαστηρίου και, μακροπρόθεσμα, να αφομοιώνει τα πορίσματα της νομολογίας ώστε να αποτρέπονται νέες ακυρώσεις. Ποια είναι όμως τα νομοθετήματα που διασφαλίζουν την εν τέλει συμμόρφωση της διοίκησης στην ελληνική έννομη τάξη; Χρήσιμη η μελέτη τους, καθώς η ελληνική νομοθεσία και νομολογία αναγνωρίζεται ως τροφός της διοικητικής δικαιοσύνης στην Κύπρο.

3. Η εκτέλεση αποφάσεων στην ελληνική έννομη τάξη

3.1. Το γενικό νομοθετικό πλαίσιο

Ο Έλληνας συντακτικός νομοθέτης έχει θεσπίσει με την αναθεώρηση του 2001 σημαντικές συνταγματικές εγγυήσεις για την αναγκαστική εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων κατά του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και των ΝΠΔΔ. Του νόμου μη διακρίνοντος, εναντίον της Διοίκησης εκτελούνται αναγκαστικώς όλες οι δικαστικές αποφάσεις, όπως άλλωστε επιτάσσουν τα άρθρα 94 παρ. 4 του Συντάγματος και 20 παρ. 1 του Συντάγματος, κατοχυρώνοντας και το δικαίωμα αναγκαστικής εκτελέσεως των εκδοθεισών αποφάσεων ή εκτελεστών τίτλων.

Εξάλλου, το άρθρο 14 παρ. 1 εδ. α' του ΔΣΠΠΔ που, μαζί με το προαιρετικό Πρωτόκολλό του, κυρώθηκε με τον Ν 2462/1997, ορίζει ότι: «Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί από ... δικαστήριο ... το οποίο θα αποφασίσει ... και για αμφισβή-

τήσεις δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα». Με τη διάταξη αυτή συμπορεύεται και το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο που καθιερώνεται με το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ .

Η άρνηση της Διοίκησης να συμμορφωθεί, σε αντίθεση με τα ισχύοντα στην κυπριακή έννομη τάξη, δεν συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, και δεν υπόκειται σε προσβολή για ακύρωση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας^[23]. Παρόλα αυτά ο κίνδυνος της μη εκτελέσεως των ακυρωτικών αποφάσεων – κίνδυνος που στη Γαλλία οδήγησε στην υιοθέτηση ενός πολύ χαρακτηριστικού γι' αυτές εκτελεστέου τύπου «Η Δημοκρατία παραγγέλλει και διατάσσει τον Υπουργό ... να εκτελέσει την παρούσα απόφαση», οδήγησε σε συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση^[24] που αργότερα αποτυπώθηκε και στο άρθρο 95 παρ. 5 Συντ. που προνοεί ότι η παράβαση της υποχρέωσης της Διοίκησης για συμμόρφωση γεννά ευθύνη για κάθε αρμόδιο όργανο, όπως νόμος ορίζει.

Σύμφωνα δε με το άρθρο 198 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), η παράλειψη διοικητικής αρχής να συμμορφωθεί έχει ως συνέπεια για τον παραβάτη εκτός από την ποινική του δίωξη κατ' άρθρο 259 ΠΚ (παράβαση καθήκοντος) και την προσωπική του ευθύνη για αποζημίωση.

Επίσης στον ελληνικό ΑΚ θεσπίζεται προσωπική ευθύνη για αποζημίωση του παραβάτη δημοσίου υπαλλήλου^[25], ενώ δυνάμει του άρθρου 105 ευθύνεται το Δημόσιο και εις ολόκληρο το υπαίτιο πρόσωπο και ενέχονται σε αποζημίωση, για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που τους ανατέθηκε.^[26]

Στο 199 ΚΔΔ ορίζεται ότι οι ανέκκλητες και οι προσωρινώς εκτελεστές καταψηφιστικές αποφάσεις, οι οποίες εκδίδονται για διαφορές που άγονται προς επίλυση με την άσκηση αγωγής, αποτελούν τίτλο εκτελεστό κατά το άρθρο 904 του ΚΠολΔ. Επιτρέπεται η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κατά του Δημοσίου, ΟΤΑ και νομικών ΝΠΔΔ, με τις οποίες

«η παράλειψη διοικητικής αρχής να συμμορφωθεί έχει ως συνέπεια για τον παραβάτη εκτός από την ποινική του δίωξη κατ' άρθρο 259 ΠΚ (παράβαση καθήκοντος) και την προσωπική του ευθύνη για αποζημίωση»

^[23] ΣτΕ 894/2009, 3510/2002, 3021/2001, 770/1998, 1531/1992, 1806/1990

^[24] Βλ. άρθρο 50 παρ. 4 του ΠΔ 18/1989 «Αι διοικητικά αρχαί δέον κατά τας εκάστοτε περιπτώσεις να συμμορφώνονται δια θετικής ενεργείας προς το περιεχόμενον της αποφάσεως του Συμβουλίου ή απέχουσιν από πάσης ενεργείας, αντιτιθέμενης προς τα υπ' αυτού κριθέντα. Ο παραβάτης, πλην της

κατά το άρθρον 487 του ποινικού νόμου διώξεως, υπέχει και προσωπικήν ευθύνην προς αποζημίωσιν».

^[25] Αστικός κώδικας άρθρα 57, 59, 297, 298, 299, 330, 914, 919, 932

^[26] Αντίστοιχο του άρθρου 172 του Κυπριακού Συντάγματος.

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

επιδιάζονται εις βάρος τους χρηματικές απαιτήσεις^[27]. Στους τίτλους αυτούς συμπεριλαμβάνονται και οι κατά τα άρθρα 627 επ. ΚΠολΔ διαταγές πληρωμής, οι οποίες να μην εκδίδονται από δικαστή μονομερώς, πλην όμως εξομοιώνονται λειτουργικώς με τις δικαστικές αποφάσεις, διότι αφενός επιλύουν διαφορές, αφετέρου ανταποκρίνονται στα βασικά λειτουργικά γνωρίσματα της προβλεπόμενης από το άρθρο 20 Συντ. δικαστικής προστασίας, διότι παρέχεται η δυνατότητα στον καθ' ού να ασκήσει ανακοπή για όλους τους λόγους.

Η σχετική απαγόρευση της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του Δημοσίου που προέβλεπε παλιότερη νομοθεσία είχε καταργηθεί με το Ν. 2462/1997, ο οποίος κώρωσε το ΔΣΑΠΔ και με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς υπόκειται σε εκτέλεση ό,τι ανήκει στην ιδιωτική περιουσία του κράτους. Η ΑΚ 966 ορίζει ποια είναι τα πράγματα εκτός συναλλαγής, μεταξύ των οποίων βρίσκονται και τα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημοσίων, δημοτικών και κοινοτικών σκοπών.

Τέλος, ο Ν. 3068/2002 διασφαλίζει όλα τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση υποχρέωσης συμμόρφωσης της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις^[28] χωρίς καθυστέρηση και σύμφωνα με τις διατάξεις του όλα τα διοικητικά όργανα οφείλουν να προβαίνουν σε όλες τις ενέργειες που επιβάλλονται για την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής. Για τον έλεγχο της υποχρέωσης αυτής συστήθηκε τριμελές συμβούλιο σε κάθε ένα από τα ανώτατα δικαστικά σώματα (Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, Συμβούλιο της Επικρατείας, Άρειος Πάγος και Ελεγκτικό Συνέδριο) αποτελούμενο από δικαστικούς λειτουργούς του οικείου σώματος, αρμόδιο να εξετάζει υποθέσεις της δικαιοδοσίας τους^[29]. Επίσης με το άρθρο 56 του Ν 3900/2010 κάλυψε ορισμένα προβλήματα του Ν.3068/02 ορίζεται ότι τριμελές συμβούλιο των τακτικών διοικητικών

δικαστηρίων έχει την αρμοδιότητα για τη λήψη των σχετικών μέτρων για τη συμμόρφωση, με συμμετοχή του εισηγητή δικαστή που γνωρίζει καλύτερα την οφειλόμενη προς συμμόρφωση ενέργεια.^[30]

Με το ΠΔ 61/2004, ρυθμίστηκε η διαδικασία και προνοεί σε περίπτωση καταψηφιστικής απόφασης με αντικείμενο χρηματική παροχή, η αίτηση συμμορφώσεως υποβάλλεται μόνον όταν η αναγκαστική εκτέλεση που επιχείρησε ο δικαιούχος απέβη ή είναι φανερό ότι θα απέβαινε άκαρπη.

3.2. Η παρακολούθηση συμμόρφωσης και ο εξαναγκασμός από το Συμβούλιο συμμόρφωσης του ΣτΕ

Το ΣΣ του ΣτΕ, το οποίο απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και δύο Συμβούλους της Επικρατείας, είναι αρμόδιο για τη λήψη των προβλεπόμενων μέτρων για τη συμμόρφωση της Διοικήσεως προς τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και των λοιπών ειδικών δικαστηρίων. Επιλαμβάνεται κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου. Εάν διαπιστώσει καθυστέρηση, παράλειψη ή άρνηση συμμορφώσεως ή πλημμελή συμμόρφωση προσδιορίζοντας το πεδίο εφαρμογής της απόφασης, καλεί την αρχή που υποχρεούται σε συμμόρφωση να εκθέσει μέσα σε ένα μήνα τις απόψεις της και τα σχετικά στοιχεία. Εάν διαγνώσει μέσω της γενικευμένης έρευνας ότι η καθυστέρηση, παράλειψη ή άρνηση ή πλημμελής συμμόρφωση προς τη δικαστική απόφαση είναι αδικαιολόγητη, καλεί με πρακτικό την υποχρεω αρχή να συμμορφωθεί μέσα σε εύλογη το πολύ τρίμηνη προθεσμία ή με την πάροδο άπρακτου οκταμήνου από ην κοινοποίηση της ακυρωτικής απόφασης. Εάν κρίνει ότι δεν συντρέχει περίπτωση μη συμμόρφωσης, απορρίπτει την αίτηση. Στην αντίθετη περίπτωση που η Διοίκηση δεν συμμορφωθεί ε-

«Η σχετική απαγόρευση της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του Δημοσίου που προέβλεπε παλιότερη νομοθεσία είχε καταργηθεί»

[27] ΑΠ 2347/2009

[28] «όλες οι αποφάσεις των διοικητικών, πολιτικών, ποινικών και ειδικών δικαστηρίων που παράγουν υποχρέωση συμμόρφωσης, ή είναι εκτελεστές κατά τις οικείες δικονομικές διατάξεις και τους όρους που κάθε απόφαση τάσσει» (άρθρο 1 εδ. β').

[29] Αντικατέστησε την Επιτροπή συμμόρφωσης, θεσμό ανάλογο με την *Commission du Rapport* του Γαλλικού *Conseil d'Etat*, που αποβλέπει στη συνεργασία του ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου με τη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία,

με στόχο την εδραίωση της νομιμότητας και του κράτους δικαίου. Η Επιτροπή δεν ασκούσε δικαιοδοτική λειτουργία. Οι πράξεις της έχουν διοικητικό χαρακτήρα (γνωμοδοτικό ή διαπιστωτικό)

[30] Η απόφαση πρέπει να είναι οριστική, καταψηφιστική και εκτελεστή, να παρέχει δηλαδή κατά το άρθρο 904 παρ.1, 2α του ΚΠολΔ δυνατότητα αναγκαστικής εκτέλεσης ώστε να παράγει αντίστοιχη υποχρέωση συμμόρφωσης (ΑΠ 1, 2/2009 Τριμ. Συμβ.)

Διοικητικό Δίκαιο

ντός των προθεσμιών, προσδιορίζει ένα χρηματικό ποσό καταβαλλόμενο στον ενδιαφερόμενο, ως κύρωση για τη μη συμμόρφωση της Διοικήσεως προς τη δικαστική απόφαση. Εάν η Διοίκηση εξακολουθεί να μην συμμορφώνεται, μπορεί ύστερα από επανάληψη της σχετικής διαδικασίας να επιβληθεί από το τριμελές συμβούλιο και νέα χρηματική κύρωση. Το χρηματικό ποσό ως κύρωση σε βάρος της Διοικήσεως, εισπράττεται κατά τις οικείες περι εντάλματος πληρωμής διατάξεις, ενώ η υποχρέωση συμμόρφωσης παραμένει ακέραιη. Το ΣΣ δεν έχει την δυνατότητα υποκατάστασης όπως στην Ισπανία σύμφωνα δε με απολογιστικά πρακτικά του για τα έτη 2003-2010 στο 60% των αιτήσεων, διαγιγνώσκεται η μη συμμόρφωση καταρχήν, ενώ με την έκδοση πρακτικού με προθεσμία συμμόρφωσης η διοίκηση συμμορφώνεται στο 90%, στο υπόλοιπο 10% (67 υποθέσεις μέχρι το 2013) επιβλήθηκαν κυρώσεις μέχρι 30.000€^[31]. Ενδεικτικά αναφέρονται οι πολυσυζητημένες αποφάσεις 48/31.10.05 για την αδικαιολόγητη άρνηση του Υπουργείου Αιγαίου να σφραγίσει την παράνομη με απόφαση ΣτΕ λειτουργούσα ντισκοτέκ στη Μύκονο καθώς και το πρακτικό 10/2014 με το οποίο κλήθηκε το Υπουργείο Οικονομικών να καταβάλει στους αξιωματικούς Ελληνικής αστυνομίας τα ποσά αναδρομικής μείωσης των αποδοχών τους, που κηρύχθηκε αντισυνταγματική με την Ολ ΣτΕ 2194/14.

4. Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων στην Κύπρο

4.1. Μέτρα εκτέλεσης των αποφάσεων πολιτικών και ποινικών Δικαστηρίων

Μια σύντομη επισκόπηση των μέτρων εκτέλεσης των αποφάσεων σε αστικές αγωγές και των ποινικών αποφάσεων κρίνεται απαραίτητη, ώστε να καταδειχθεί κατ' αντιδιαστολή το ελλιπές πλαίσιο εκτέλεσης των αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά την ακυρωτική του δικαιοδοσία και των διοικητικών δικαστηρίων τα οποία λειτούργησαν από 1/1/16. Αναφορικά με τις αποφάσεις των Επαρχιακών δικαστηρίων σε αγωγές, υπάρχουν πολλαπλά μέτρα εκτέλεσης που προβλέπονται στα

Μέρη IV (πώληση ακινήτων), V (εκτέλεση επί ακινήτων και επιβάρυνση Γης με εγγραφή απόφασης (memo), VII (κατάσχεση ιδιοκτησίας σε χέρια τρίτου) και IX (διάταγμα μηνιαίων δόσεων του εξ αποφάσεως οφειλέτη και προσφυγή σε ποινική διαδικασία καταδολίευσης εξ αποφάσεων πιστωτών) του περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμου (Κεφ.6). Αυτό το δρόμο ακολουθούν και οι αποφάσεις για αποζημίωση στην βάση του άρθρου 172 του Συντ. εναντίον δημοσίων λειτουργών ή στην βάση του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, λόγω αστικής και αδιοπρακτικής ευθύνης του Κράτους.

Οι αποφάσεις των ποινικών Δικαστηρίων, εκτελούνται στην βάση του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου (Κεφ.155), Μέρος IV (εκτελέσεις και ανάληψη χρηματικών ποινών) με την φυλάκιση και ένταλμα κατάσχεσης για είσπραξη χρηματικής ποινής.

4.2. Εκτέλεση των ακυρωτικών δικαστικών αποφάσεων του άρθρου 146 του Συντάγματος

4.2.1. Νομοθετικό πλαίσιο.

Το Άρθρο 146.5 του Συντάγματος υποχρεώνει τη διοίκηση, μεταξύ άλλων, σε ενεργό συμμόρφωση με οποιαδήποτε απόφαση που εκδόθηκε επί προσφυγής, αναλόγως του αποτελέσματος της. Οι παράγραφοι που εδώ ενδιαφέρουν, ως τροποποιήθηκαν με τον περί της Όγδοης τροποποίησης του Συντάγματος Ν.130(I)/2015 (συναρτήθηκε με το Νόμο ίδρυσης των Διοικητικών Δικαστηρίων, προνοούν:

«5. Η κατά την τετάρτην παράγραφο του παρόντος άρθρου απόφασις ή, σε περίπτωση που έχει ασκηθεί έφεση, η απόφαση επί της έφεσης δεσμεύει παν δικαστήριο, όργανον ή αρχήν εν τη Δημοκρατία, και τα περί ων πρόκειται όργανα, αρχαί ή πρόσωπα υποχρεούνται εις ενεργόν συμμόρφωσιν προς ταύτην.

5Α. Τηρουμένων των διατάξεων του παρόντος άρθρου, δικαστήριο το οποίο ειδίδει απόφαση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 5, έχει δικαιοδοσία ως νόμος ή θελε ορίσει, να εξετάζει και να αποφασίζει κατά πόσον υπήρξε ενεργός συμμόρφωση σε

«Το Άρθρο 146.5 του Συντάγματος υποχρεώνει τη διοίκηση, μεταξύ άλλων, σε ενεργό συμμόρφωση με οποιαδήποτε απόφαση που εκδόθηκε επί προσφυγής, αναλόγως του αποτελέσματος της»

[31] Αθανάσιος Ράντος, 'Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων από τη Διοίκηση υπό το φως του άρθρου 6της ΕΣΔΑ' στον ΣτΕ και Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών(εκ-

δοση), Το Ευρωπαϊκό δικαστήριο δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Συμβούλιο της Επικρατείας σε διαρκή διάλογο(2013)

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

απόφασή του δυνάμενο να επιβάλει κυρώσεις εναντίον μη συμμορφωμένου.

6. Παν πρόσωπον ζημιωθέν εξ απόφασεως ή πράξεως ή παραλείψεως κηρυχθείσης ακύρου κατά το παρόν άρθρο δικαιούται, εφ' όσον η αξίωσις αυτού δεν ικανοποιήθη υπό του περιου πρόκειται οργάνου, αρχής ή προσώπου, να επιδιώξη δικαστικώς αποζημίωσιν ή άλλην θεραπείαν επί τω τέλει, όπως επιδικασθή εις τούτο δικαία και εύλογος αποζημίωσις καθοριζομένη υπό του δικαστηρίου ή παρασχεθή εις τούτο άλλη δικαία και εύλογος θεραπεία ην το δικαστήριον έχει την εξουσίαν να παράσχη»

Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχει εκδοθεί ακόμη οποιοσδήποτε νόμος κατ' εξουσιοδότηση της παρ.5Α, με αποτέλεσμα η συνταγματική πρόνοια για συμμόρφωση να παραμένει μετέωρη.

Ειτός από την ως άνω ρητή συνταγματική επιταγή, το Μέρος XI του περί Γενικών Αρχών του διοικητικού Δικαίου Νόμου αρ. 158(Ι)/99, άρθρα 57-59 εξειδικεύει τον τρόπο συμμόρφωσης στις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Για σκοπούς κατανόησης των δυσκολιών που ανακύπτουν στο εν λόγω έργο συμμόρφωσης, θα πρέπει να διερευνηθούν οι επιμέρους υποχρεώσεις της Διοίκησης για ενεργό συμμόρφωση.

4.2.2. Το περιεχόμενο του καθήκοντος συμμόρφωσης.

Η ακυρωτική απόφαση ισχύει έναντι όλων (erga omnes), συνεπεία του διαπλαστικού χαρακτήρα της ακύρωσης αλλά και της ιδιαίτερης φύσης της αίτησης ακυρώσεως ως μέσου διασφάλισης της αρχής της νομιμότητας και προστασίας του δημοσίου συμφέροντος.^[32]

Προκύπτει θεωρητικό ζήτημα αν η ακυρωτική απόφαση έχει αναγνωριστικό ή διαπλαστικό χαρακτήρα^[33]. Κατά την κλασική άποψη, η απόφαση θεωρείται αναγνωριστική μιας εξυπαρχής άκυρης πράξης και η ακυρότητα προϋπάρχει της δικαστικής κρίσης, η οποία διαπιστώνει την υφιστάμενη νομική κατάσταση, επιφέροντας αυτοδικαίως την άρση

των εννόμων συνεπειών της και μάλιστα αναδρομικά. Αυτό εξηγεί γιατί η πράξη εξαφανίζεται αναδρομικά και η διοίκηση υποχρεούται να επαναφέρει τα πράγματα στη θέση στην οποία βρισκόταν πριν από την έκδοση της πράξης που ακυρώθηκε.

Εντούτοις η επαναφορά των πραγμάτων στον πριν την ακύρωση χρόνο, που αναλόγως του είδους της ακυρωθείσας πράξης / παραλείψεως και των εννόμων αποτελεσμάτων κατά το χρόνο ισχύος της, μπορεί να συνεπάγεται πολλαπλές διορθωτικές ενέργειες της Διοίκησης, αναμφίβολά μετέρχεται του διαπλαστικού χαρακτήρα.

Κατά πρώτο, το διοικητικό όργανο θα πρέπει να αποδεχθεί την ετυμηγορία του Δικαστηρίου και να επανεξετάσει^[34]. Η επιβολή κυρώσεων προς εξαναγκασμό κατά την κρατούσα άποψη δεν ισοδυναμεί με καθολική in natura αποικατάσταση, η οποία μόνο με αυτοβούλες ενέργειες της Διοίκησης μπορεί να επιτευχθεί^[35].

Κατά δεύτερο, βάση αποτελεί το πραγματικό και νομικό καθεστώς που ίσχυε κατά τον χρόνο έκδοσης της ακυρωθείσας απόφασης, ειτός των περιπτώσεων που κατ' εξαίρεση προνοεί το άρθρο 58 του Ν.158/99, όπου αίρεται η αναδρομικότητα.

Κατά τρίτο, πολύ σημαντική πτυχή είναι το δεδικασμένο που δεσμεύει την Διοίκηση κατά την επανεξέταση, το οποίο συνίσταται στις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου (operative findings) για την ύπαρξη νομικών και πραγματικών καταστάσεων στις οποίες στηρίχθηκε το διατακτικό της απόφασης (ratio decidendi)^[36], αλλιώς τα "διοικητικής φύσεως" ζητήματα που κρίθηκαν με σκέψεις οι οποίες διατυπώνονται στην αιτιολογία της απόφασης. Δεν ειτείνεται στις παρατηρήσεις της απόφασης που λέχθηκαν ως obiter dicta. Η περιβολή συνταγματικής ισχύος της δέσμευσης από το δεδικασμένο έχει καταδειχθεί από τη νομολογία^[37], η δε παράβαση του με νέα διοικητική πράξη θεμελιώνει λόγο ακυρώσεώς της. Η Διοίκηση οφείλει να μην επαναλαμβάνει τη νομική πλημμέλεια της ακυρωθείσας^[38] και

«δεν έχει εκδοθεί ακόμη οποιοσδήποτε νόμος κατ' εξουσιοδότηση της παρ.5Α, με αποτέλεσμα η συνταγματική πρόνοια για συμμόρφωση να παραμένει μετέωρη»

^[32] Δημήτρα Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, *Αι συνέπεια ακυρώσεως Διοικητικής Πράξης έναντι της Διοικήσεως κατόπιν ασκήσεως αίτησης ακυρώσεως* (ανατύπωση, Εκδόσεις Σάκκουλα 1988)11

^[33] *Ibid* 208επ.

^[34] Μαρία Λαμπρατσιώτη ν. Ηλιάνας Ανδρέου (2013)3Α.Α.Δ 202, 211

^[35] Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου(υποσ.26),176

^[36] Δημητράκης Ζαχαριάδης ν. Δημοκρατίας, μέσω ΕΔΥ (2001) 3 Α.Α.Δ. 722, Χριστοδούλου και άλλη ν. Δημοκρατίας (1993) 4 Α.Α.Δ. 1221, 1230

^[37] Αρτεμης Αντωνίου ν. Κυπριακής Δημοκρατίας (2011) 3Β Α.Α.Δ 562

^[38] Βασιλείου ν. Δημοκρατίας (1999) 3 Α.Α.Δ. 517

Διοικητικό Δίκαιο

δεν επιτρέπεται η αλλοίωση των δεδομένων, χρονικά, πραγματικά και νομικά^[39]. Δεν μπορεί να γίνει ανεκτή οποιαδήποτε αναθεώρηση ζητημάτων που κριθθηκαν ούτε προσβολή τελεσίδικης απόφασης υπό το πρόσχημα νέων στοιχείων, διαφορετικά θα ήταν αναπόφευκτη η διαιώνιση των διαφορών και θα χανόταν η ασφάλεια του δικαίου.^[40] Η επανεξέταση δεν γίνεται λοιπόν εφ' όλης της ύλης, χωρίς όμως να παραγνωρίζεται η δυνατότητα της εκ νέου διερεύνησης των αφορώντων στην υπόθεση στοιχείων όταν διαπιστώνεται λόγος^[41], δυνατότητα η οποία είναι ενταγμένη στην αρχή της καλής πίστης.

Οι τρόποι συμμόρφωσης με το ακυρωτικό αποτέλεσμα δεν είναι εκ προοιμίου δεδομένοι, ούτε και έχουν τεθεί στεγανές παράμετροι στο θέμα. Ο επιβεβλημένος τρόπος συμμόρφωσης δύναται να διαφέρει, αφού εξαρτάται από τις ειδικές συνθήκες της κάθε υπόθεσης. Γενικά η συμμόρφωση έχει θετικό και αποθετικό περιεχόμενο, αφενός συνεπάγεται θετική ενέργεια προς το περιεχόμενο της απόφασης και αφετέρου, αποχή από κάθε ενέργεια που είναι αντίθετη προς όσα κριθθηκαν.^[42]

Η αποκατάσταση περιορίζεται σε χρηματική αποζημίωση μόνο όταν υπάρχει *in natura* αντικειμενική αδυναμία συμμόρφωσης με την απόφαση^[43] (π.χ. όταν το έργο εκτελείται από τον επιτυχόντα προσφοροδότη πριν την έκδοση της ακυρωτικής απόφασης). Η έγερση

αγωγής στο Επαρχιακό Δικαστήριο για δικαιο και εύλογη αποζημίωση, δε θεμελιώνεται απ' εαυτής στην ακυρωτική απόφαση και προϋποθέτει ότι κάθε επιτυχών προσφεύγων πρέπει να αποταθεί προηγουμένως στη Διοίκηση προς ικανοποίηση της αξίωσης του^[44]. Η αποζημίωση δεν αποτελεί την ουσία της διαδικασίας και δεν σχετίζεται με την αποζημίωση του ιδιωτικού δικαίου.^[45]

Η ακυρωτική απόφαση έχει αυθημερόν ισχύ και από τότε άρχεται η υποχρέωση επανεξέτασης^[46]. Η δε διαπλαστική ισχύς της επαναφέρει αυτοδικαίως τη πραγματική και νομική κατάσταση που ίσχυε προηγουμένως^[47], ώστε να μην χρειάζεται καν τυπική ανάκληση της πράξης^[48]. Η ακυρωθείσα διοικητική πράξη μένει άνευ νομικού αποτελέσματος. Το επιχείρημα, λοιπόν της Διοίκησης ότι τακτοποιεί, ως εκ περισσού, και τυπικώς την υπόθεση^[49] με την ανάκληση των συνεπειών της ακυρωθείσας πράξης είναι άστοχο, δεν στοιχειοθετεί επανεξέταση.

Η Διοίκηση συχνά επικαλείται την καταχώρηση έφεσης, προκειμένου να αποφύγει την υποχρέωση επανεξέτασης μέχρι την έκδοση οριστικής και τελικής απόφασης από το Εφετείο. Το επιχείρημα στερείται νομικού ερείσματος, διότι η καταχώρηση έφεσης δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπου εγκρίνεται αίτηση

^[39] *Δημοκρατία v. Τούλας Κούλουμου* (2010) 3 Α.Α.Δ 293

^[40] *Ιγνατίου κ.α. v. Δημοκρατίας* (1996) 4 Α.Α.Δ. 620.

^[41] *Ναζωρης v. Ρ.Ι.Κ.* (2007) 3 Α.Α.Δ. 38, *Παπαδόπουλος v. Γωσιφίδη* (2002) 3 Α.Α.Δ. 601

^[42] *Χριστοδούλου κ.α. v. Δημοκρατίας* (1993) 4Β ΑΑΔ 1221

^[43] όταν όμως υπάρξει ζημία και εφ' όσον συντρέχουν αι λοιπαί προϋποθέσεις προ αποζημίωση

^[44] *Vnukovo Airlines (V.A.) κ.α. v. Γενικού Εισαγγελέα* (2001) 1 Α.Α.Δ. 969, όπου η αγωγή απερρίφθη διότι δεν υπήρξε προηγούμενη απαίτηση προς αποζημίωση, με αποτέλεσμα να μην είχε αποκτηθεί καν αγωγή δικαίωμα. *Νίκολας v. Δημοκρατίας* (2001) 1 Α.Α.Δ. 983, *Εγγλεζάκη v. Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας* (1992) 1 Α.Α.Δ. 697, *Μαυρονόχης v. Αρχής Βιομηχανικής Κατάρτισης Κύπρου* (1995) 1 Α.Α.Δ. 612, *Γεώργιος Στυλιανού v. Σχολικής Εφορίας Αραδίππου* (2004) 1 Α.Α.Δ. 1312

^[45] *Πίτσα Είκοσι κ.α. v. Γενικού Εισαγγελέα* (2007) (1) ΑΑΔ 467

^[46] *Σταύρου Αμβροσίου v. Κυπριακής Δημοκρατίας, Α.Ε.* 60/2011, ημ. 2.12.2015, *Αντώνης Αντωνίου v. Κυπριακής Δημοκρατίας, Προσφυγή αρ. 404/2007, ημ. 15.11.2007*

^[47] *Ε. Σηλιωτόπουλου Έγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου* (12η έκδ. Τόμος ΙΙ) 198 παρ. 567, *Σταύρου Αμβροσίου v. Κυπριακής Δημοκρατίας, Α.Ε.* 60/2011, ημ. 2.12.2015, *Κυπριακή Δημοκρατία v. Μύρας Κλεόπα κ.α.* (2004) 3 ΑΑΔ 669

^[48] *Άννα Μισαούλη v. Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου Υπόθ. Αρ.* 829/2011, 23.4.2013 2, ΣτΕ(Ολ 3413/1976), ΝΣΚ Ελλάδος Γνωμοδότηση αρ. 178/2011, σελ. 4-5 <<http://www.nsk.gr/web/nsk/anaiziti-gnomodoteseon>> πρόσβαση 29 Μαΐου 2016

^[49] Απόφαση 434/2012 του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης: «5. Επειδή, ενόψει των προαναφερομένων, η προβαλλόμενη απόφαση δεν έχει εκτελεστικό χαρακτήρα διότι περιορίστηκε απλώς στη διαπίστωση των έννομων συνεπειών που είχαν ήδη επέλθει κατά το άρθρο 50 του π.δ. 18/1989 από τη δημοσίευση της ακυρωτικής αποφάσεως της Προέδρου Πρωτοδικών του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και δεν επάγεται ίδιες αυτοτελείς έννομες συνέπειες, αλλά εκδόθηκε ως εκ περισσού για την, από διοικητική άποψη, τυπική ρύθμιση των ενεργειών εκτελέσεως της ακυρωτικής αυτής αποφάσεως (ΔΕφΘεσ 380/2011, 8/2009, πρβλ. Σ.τ.Ε. 730/2005, 5167/1987, ΔΕφΛαο 27/2006)»

Βλ. επίσης ΣτΕ 2771/2010, 434/2012 του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης

«Ο επιβεβλημένος τρόπος συμμόρφωσης δύναται να διαφέρει, αφού εξαρτάται από τις ειδικές συνθήκες της κάθε υπόθεσης»

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

αναστολής^[50], δυνάμει της Διαταγής 35 Θ.18 των θεσμών Πολιτικής Δικονομίας.

4.2.3. Παράλειψη επανεξέτασης ή ουσιαστικής συμμόρφωσης της Διοίκησης.

Ήδη από την επεξήγηση της διαπιστωτικής κυρίως φύσης της ακυρωτικής απόφασης που δεν συνεπάγεται εκ των προτέρων ξεκάθαρες, αλλά συχνά πολύπλοκες και διαφορετικές ανάλογα με τους λόγους ακύρωσης, ενέργειες της Διοίκησης προς συμμόρφωση, προκύπτουν καταρχήν ορισμένες εν δυνάμει δυσχέρειες υλοποίησης των ακυρωτικών αποφάσεων.

Περαιτέρω, τα διοικητικά όργανα εκδηλώνουν δυστοκία άμεσης συμμόρφωσης και μια επιλεκτική, αυθαίρετη στάση ως προς τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το ακυρωτικό δεδικασμένο. Η δύστροπη συμπεριφορά της Διοίκησης εκδηλώνεται αφενός με την άρνηση επανεξέτασης, περίπτωση που επειδή θεωρείται οφειλόμενη εκ του Νόμου ενέργεια^[51], νομιμοποιεί τον επιτυχόντα αιτητή σε καταχώρηση προσφυγής για παράλειψη επανεξέτασης.

Αφετέρου η Διοίκηση τις πλείστες φορές επανεξετάζει τυπικά, χωρίς ωστόσο σεβασμό στο δεδικασμένο της ακυρωτικής απόφασης. Ως αποτέλεσμα, ακυρώνονται επανειλημμένα διοικητικές αποφάσεις που λαμβάνονται κατόπιν διαδοχικών επανεξετάσεων της ίδιας υπόθεσης- Επαναλαμβάνονται, δυστυχώς, πιστά ή ελαφρώς διαφοροποιημένα, οι ίδιες πλημμέλειες ή τα κενά που επισημάνθηκαν από το Δικαστήριο, φαινόμενο που πλήττει

κατά κύριο λόγο τους αιτητές αλλά, ασφαλώς, και τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα, που επιλέγονται μέσα από «εύθραυστες», όπως αποδεικνύεται, διαδικασίες ή σκεπτικά.

Λόγω έλλειψης επίσημων στατιστικών στοιχείων στο Ανώτατο Δικαστήριο, κατέφυγα σε διαδικτυακή έρευνα στη βάση της κυπριακής νομολογίας από την οποία διαπιστώθηκε πληθώρα διαδοχικών προσφυγών από αιτητή ή τρίτο που έχει έννομο συμφέρον, εναντίον νέων αποφάσεων που λήφθηκαν μετά από επανεξέταση κατά παράβαση του δεδικασμένου^[52]

Ενδεικτικές είναι οι αναφορές σε αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που στηλιτεύουν την εσθιελική και αντισυνταγματική συμπεριφορά της Διοίκησης, όταν δεν συμμορφώνεται με τις ακυρωτικές αποφάσεις. Στην Υπόθεση 1525/14 Ανδρέου ν. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων [14.01.16], το Δικαστήριο εκφράζει δυσάρεστη έκπληξη για την ίδια λανθασμένη εφαρμογή των δύο προηγούμενων αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου και την επανάληψη του πλημμελήματος της Διοίκησης κατά παράβαση της αρχής της επανεξέτασης στο άρθρο 59 του περί Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου, 158(I)/99. Τονίζει επίσης τη δέσμευση της Διοίκησης από το διατακτικό της ακυρωτικής απόφασης και ότι δεν δύναται πλέον να έχει ελευθερία κινήσεων ή αντίθετη άποψη.

Στην Υποθ.541/2015 Παύλος Νεοφύτου κ.α. ν. Δήμου Πάφου [24.11.15], ο Δ. Ναθαναήλ

^[50] Ορφανίδης κ.α. ν. Δημοκρατίας (1992)3ΑΑΔ,44, Άντρες Ανδρέου 1525/2014 [14/01/16],509/13Μαρης Ζηριτίλ [26/5/15]

^[51] Γεώργιος Α. Σάββα ν.Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού (2007) 3 Α.Α.Δ. 182 , Ανδρέας Κυριακίδης ν. Κυπριακής Δημοκρατίας (2013) 3 Α.Α.Δ. 629 Λοίζου Καζαμία ν. Επιστημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου Κύπρου, Πρ. αρ. 803/1999, ημ. 20.12.2000 και Ανδρέας Ζαχαρίας κ.α. ν. Κοινοτικό Συμβούλιο Βορόκληρης, Συν. Πρ. αρ. 881/2011 κ.α., ημ. 30.5.2014, Γλαυκος Καριόλου κ.α. ν. ΚΟΤ Υποθ.1424/10 ημερ.9.8.12

^[52] Γεώργιος Σάββα ν. Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού, Πρ. αρ. 1472/1999, ημ. 27.7.2001, στην οποία το Δικαστήριο ακύρωσε για 6^η φορά, στη βάση έλλειψης δέουσας έρευνας. Σε προηγούμενη ακυρωτική απόφαση επί της ίδιας υποθέσεως στην προσφυγή Γεώργιος Α. Σάββα ν. ΚΟΑ (1994) 4Γ 1728 τέθηκε και απόσπασμα από την ανάλυση του φαινομένου εμμονής της διοίκησης στην αρχική απόφαση ,στον Βάσσο Ρώτη (Τόμος Τμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας 1929-1979, Τόμος 1, σ. 343, 363) ως ακολούθως:

«...την αίτηση ακυρώσεως, ύστατο και σίγουρο καταφύγιο στο Κράτος Δικαίου των αδικουμένων από την Διοίκηση, την υποσκάπτει ανεπανόρθωτα η δυστροπία της Διοικήσεως, που βλέπει τις ενέργειές της να ανατρέπονται χαρακτηριζόμενες ως μη νόμιμες, να συμμορφωθεί στα αποφασισθέντα. Δυστροπία που κρύβει έναν επικίνδυνο δεσποτισμό της Διοικήσεως, ασυμβίβαστο προς κάθε έννοια νομιμότητας και Κράτους Δικαίου. Στη περίπτωση αυτή διαπιστώνεται, με τις υπάρχουσες από τις κείμενες διατάξεις δυνατότητες παρακάμφσεως της αντιδράσεως, η έλλειψη αποτελεσματικότητας της ακυρώσεως. Έλλειψη η οποία δεν οδηγεί μόνο σε αδιέξοδο και σε απόγνωση τους διοικούμενους, δημιουργεί σ' ευρείς κύκλους της κοινής γνώμης εκτιμήσεις και πεποιθήσεις διαλυτικές που εξασθενίζουν την επιρροή και φθείρουν το κύρος και το γόητρο της Διοικητικής Δικαιοσύνης»

Βλ. επίσης Μαριλία Παντζαρή Ελισσαίου ν. ΕΔΥ 1049/12 ημ.4.9.15, Συνεκδ. 582/12 741/12 Σαββα Ιεζεκιήλ 31.03.15,972/13Αννα Πετριδίη ν. Δήμου Τσερίου,2.2.15

«τα διοικητικά όργανα εκδηλώνουν δυστοκία άμεσης συμμόρφωσης και μια επιλεκτική, αυθαίρετη στάση ως προς τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το ακυρωτικό δεδικασμένο»

Διοικητικό Δίκαιο

είπε “Είναι λυπηρό πράγματι να διαπιστώνεται τέτοια ηθελημένη στην ουσία αδράνεια από πλευράς διοικητικού οργάνου διότι εδώ ο Δήμος ενεργεί υπό την ιδιότητα του ως διοικητικό όργανο με αποτέλεσμα στην ουσία να μην υπάρχει συμμόρφωση με απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου.”

Στην Προσφυγή 1810/12 Χριστίνα Βαλανίδου ν. ΕΕΥ[2/2/15] λέχθηκε ότι η παραγνώριση της απόφασης από την Διοίκηση, η οποία είχε δικαίωμα να την εφεσιβάλλει αν διαφωνούσε με το επίμαχο μέρος της και δεν το έπραξε, συνιστά έκδηλο λόγο ακύρωσης χωρίς αν εξετασθεί τίποτα περαιτέρω.

Στην 1085/09 Κώστας Αγαθαγγέλου ν. Επισημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου Κύπρου, [30.9.2011] ενώ το ακυρωτικό Δικαστήριο είχε αποφασίσει ότι το προσόν του αιτητή εκαλύπτετο από το άρθρο 7(1)(α) του Νόμου με βάση δύο από τις πρόνοιες του, κατά την επανεξέταση το Επιμελητήριο απέρριψαν το αίτημα του αιτητή με μια εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη. Θεωρήθηκε ως έκδηλη καταφρόνηση της δικαστικής απόφασης.

Στην Υποθ.899/09 Χαρ.Προδρόμου ν. Δημοκρατίας [29/02/12] ο Δικαστής χαρακτήρισε λυπηρό το ότι πολίτης αναγκάζεται να προσφεύγει στο Δικαστήριο για έξι διαδοχικές φορές και το Δικαστήριο να αναλώνεται σε αχρείαστες διαμάχες που θα αποφεύγονταν εάν η Διοίκηση κατέβαλε την δέουσα προσοχή.

Χαρακτηριστικό επίσης το απόσπασμα από την απόφαση της Ολομέλειας “Άρτεμις Αντωνίου ν. Δημοκρατίας”^[53], που δεν άφησε ασχολίαστη την θέση της δικηγόρου της ΕΔΥ ότι σέβεται μεν την απόφαση της πλειοψηφίας, αλλά παρά ταύτα παραπέμπει στην απόφαση της μειοψηφίας της ακυρωτικής απόφασης “Είναι επιεικώς απαράδεκτη αυτή η στάση της Νομικής Υπηρεσίας, η οποία πρώτη πρέπει να σέβεται όχι μόνο λεκτικά, αλλά και ουσιαστικά, τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, πόσο μάλλον αυτές που προέρχονται από την Πλήρη Ολομέλεια είτε είναι ομόφωνες, είτε πλειοψηφικές”.

Στην Προσφυγή αρ. 1495/2008 Μαρία Ξενοφώντος - Χριστοδούλου ν. Δημοκρατίας

[29.9.2010], το Δικαστήριο μίλησε όχι μόνο για απλή παραβίαση του δεδικασμένου αλλά έθεσε θέμα καταφρόνησης των δικαστικών αποφάσεων, αφού η ακυρωτική απόφαση δεν παρείχε έδαφος για τυχόν παρερμηνείες ή αμφιβολίες.

Πιο πρόσφατα στην Υποθ.1580/15 Γεωργίου Καντούνα ν. ΑΤΗΚ [7/03/16] η Δικαστής του νεοσύστατου Διοικητικού δικαστηρίου απορρίπτοντας προσωρινό διάταγμα αναστολής απόφασης επαναπροαγωγής υπαλλήλου κατόπιν επανειλημμένων ακυρώσεων, αναφέρθηκε σε μια ατέρμονη διαδικασία δεκατριών χρόνων που ταλαιπωρεί όλους τους εμπλεκόμενους ως κάτι τουλάχιστο θλιβερό.

5. Αξιολόγηση του προβλήματος συμμόρφωσης με τις αποφάσεις των Διοικητικών Δικαστηρίων στην Κύπρο

5.1. Αιτίες του προβλήματος

Όπως έχει ήδη διαφανεί, η αδράνεια και η προσπάθεια παράκαμψης των ακυρωτικών συνεπειών από την Διοίκηση εξελίσσεται σε χρόνιο πρόβλημα. Σημαντικό είναι να αξιολογηθούν οι λόγοι, αντικειμενικοί και υποκειμενικοί, που οδηγούν την Διοίκηση σε αδυναμία συμμόρφωσης ή περιφρόνηση των σχετικών κρίσεων της οικείας δικαστικής απόφασης.

Αναφέρθηκαν ήδη ακροθιγώς, τα εν δυνάμει προβλήματα που αντιμετωπίζει η Διοίκηση να ανταποκριθεί στην συνταγματική της υποχρέωση, τα οποία πηγάζουν από το ότι η ακυρωτική απόφαση λόγω της αναγνωριστικής κυρίως φύσης της, δεν υπέχει την έννοια εκτελεστού τίτλου. Τα δε όρια δικαιοδοσίας του ακυρωτικού Δικαστηρίου που στις πλείστες υποθέσεις δεν λειτουργεί ως Δικαστήριο ουσίας^[54], ασκώντας έλεγχο άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης, οδηγούν σε ακύρωση για τυπικούς λόγους(κακή σύνθεση ή συγκρότηση, έλλειψη δέουσας έρευνας, αιτιολογίας, παράβαση ουσιαστικού τύπου), των οποίων η θεραπεία από την Διοίκηση κατά την επανεξέταση συνήθως καταλήγει σε ταυτόσημη με την ακυρωθείσα πράξη,

«η αδράνεια και η προσπάθεια παράκαμψης των ακυρωτικών συνεπειών από την Διοίκηση εξελίσσεται σε χρόνιο πρόβλημα»

^[53] Άρτεμις Αντωνίου ν. Δημοκρατίας’ (2011)3ΑΑΔ 562

^[54] Το άρθρο 11(2) του Ν.131(Ι)/15 με το οποίο ιδρύθηκαν τα διοικητικά Δικαστήρια ορίζει μόνο “επί απόφασης αφορώσης σε διαδικασίες διεθνούς προστασίας ή επί απόφασης ή

πράξης αφορώσης σε φορολογική διαφορά”, γίνεται έλεγχος της νομιμότητας και ορθότητας(ουσίας), όπου το Δικαστήριο μπορεί και να τροποποιήσει την διοικητική πράξη

Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ως πτυχή της δικαστικής προστασίας

εφόσον αυτή θα στηρίζεται σε νόμιμη και επαρκή αιτιολογία^[55] Ο επιτυχών αιτητής σε αυτή την περίπτωση δεν ωφελείται και βάσιμα αμφισβητείται η λυσιτέλεια και η αποτελεσματικότητα του διαβήματος της αίτησης ακύρωσης.

Ωστόσο, η κυριότερη αιτία ανάγεται στην έλλειψη νομοθετικού πλαισίου που να εξαναγκάζει και να επιβάλλει συνέπειες για το διοικητικό όργανο ως συλλογικό ή για τα μέλη του προσωπικά, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου διαχρονικά διαπιστώνει την ανυπαρξία νομοθετικής διάταξης που να καθιστά οποιουσδήποτε λειτουργούς ή όργανα που δεν συμμορφώνονται ως ενόχους περιφρόνησης του Δικαστηρίου και υποκείμενους σε οποιαδήποτε ποινή είτε φυλάκισης είτε προστίμου.^[56] Δηλώνεται επίσης η αδυναμία του Ανωτάτου Δικαστηρίου να επιβάλλει δραστηκές ποινές στην διοίκηση, λόγω της αρχής *nulla poena, nullum crimen, sine lege* ελλείψει ποινικού αδικήματος και προτρέπεται η νομοθετική εξουσία να εκδώσει σχετικό Νόμο.^[57] Στην Επαμεινώνδα κ.α.ν. Δήμος Λεμεσού^[58] ζητήθηκε αφενός η επιβολή ποινής στο Δήμαρχο Λεμεσού με σκοπό της συμμόρφωση τους σε ακυρωτική απόφαση στην βάση της οποίας ο Δήμος όφειλε να επιστρέψει τέσσερα ακίνητα στους αιτητές των οποίων ο σκοπός απαλλοτριώσεως δεν είχε υλοποιηθεί, και, αφετέρου διάταγμα ώστε ο Διευθυντής Κτηματολογίου να εγγράψει τα ακίνητα επ' όνοματι των πρώην ιδιοκτητών-αιτητών. Το Εφετείο απέρριψε την έφεση, υπογράμμίζοντας και πάλι ότι δεν παρέχεται η δυνατότητα από το 146.4 Συντ. για στοχευμένη τιμωρία του οργάνου που εμπλέκεται ούτε για εξαναγκασμό του Κτηματολογίου στην εκτέλεση της απόφασης, παραπέμποντας όμως σε άλλο ένδικο μέσο κατ' επίκληση άλλης δικαιοδοσίας (προφανώς υπονοώντας το ένταλμα *mandamus*)

Υπογραμμίζεται ως σημαντική μια ακόμη πρόσφατη απόφαση που υποδεικνύει ως ύστατο μέσο την καταχώρηση αίτησης για προνομιακό διάταγμα της φύσεως *manda-*

mus, ενόψει της μη παροχής επαρκούς εναλλακτικής θεραπείας (δεν κρίθηκε ως τέτοια ούτε η δυνατότητα αποζημίωσης ούτε οι ατέρμονες δίκες για παράλειψη συμμόρφωσης). Στην Πολιτική αίτηση 130/2015^[59] ζητείτο ένταλμα *mandamus* για να διαταχθεί ο Αρχηγός Αστυνομίας να επανεντάξει τον αιτητή στην Αστυνομία, μετά που πειθαρχική ποινή απόλυσης που του είχε επιβληθεί ακυρώθηκε από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο τόνισε ότι τέτοιο διάταγμα μπορεί να ζητηθεί προς εκπλήρωση δημοσίου καθήκοντος που επιβάλλει ο Νόμος και σαφώς αφορά θέμα ιδιωτικού δικαίου, το οποίο ρυθμίζεται κατά επιτακτικό τρόπο για την Διοίκηση όπως είναι η δικαιοματική επαναφορά του αιτητή στην θέση του.

5.2. Συνέπειες

Το διαχρονικό πρόβλημα υλοποίησης των ακυρωτικών αποφάσεων, αναπόφευκτα οδηγεί σε κόπωση των αιτητών για την δικαστική διεκδίκηση των νόμιμων και δίκαιων δικαιωμάτων τους. Επιφέρει κατασπατάληση δικαστικού χρόνου σε αχρείαστες επαναλαμβανόμενες διαδικασίες. Γενικά διασαλεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο οικοδόμημα της Δικαιοσύνης και οδηγεί σε ανασφάλεια Δικαίου. Επίσης οι αλληπάλληλες ακυρώσεις διαταράσσουν την σταθερή λειτουργία της Δημόσιας Υπηρεσίας και υπονομεύουν το δημόσιο συμφέρον, καθώς επιβαρύνουν δημοσιονομικά το κράτος λόγω των δικαστικών εξόδων και του κόστους της αναδρομικής αποκατάστασης υπαλλήλων.

Συνιστά δε και μια μορφή ανισότητας ενώπιον του Νόμου, λόγω ευμενέστερης μεταχείρισης των πολιτών που εξασφάλισαν πολιτική ή ποινική απόφαση και υπάρχουν οι δικονομικές εγγυήσεις εφαρμογής της, έναντι των επιτυχόντων αιτητών που έχουν στα χέρια τους ακυρωτική απόφαση η οποία παραμένει ανεκτέλεστη, χωρίς να θεωρείται ότι η Διοίκηση διαπράττει το αδίκημα της περιφρόνησης Δικαστηρίου ώστε να επιβληθεί ποινή. Περαιτέρω προκύπτει ανισότητα “όπλων” των πολιτών έναντι μιας κυρίαρχης Διοίκησης που έχει

«η κυριότερη αιτία ανάγεται στην έλλειψη νομοθετικού πλαισίου που να εξαναγκάζει και να επιβάλλει συνέπειες για το διοικητικό όργανο ως συλλογικό ή για τα μέλη του προσωπικά, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης»

^[55] *Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου v. Δημοκρατίας* (2010)3ΑΑΔ 90

^[56] *Δημοκρατία v. Θαλασσινού*(1991) 3 ΑΑΔ 203

^[57] *Βύρωνας v. Δημοκρατίας* (1999)3ΑΑΔ 77,84

^[58] *ΑΕ27/2009 Επαμεινώνδα κ.α.ν. Δήμος Λεμεσού*[28.3.16]

^[59] *Αναφορά με το αίτημα του Νικόλα Νικολάου να αναλάβει εκ νέου τα στυνομικά του καθήκοντα και/ή να επανεταχθεί στο αστυνομικό σώμα Κύπρου...*[21 Απριλίου 2016]

Διοικητικό Δίκαιο

την ευχέρεια εκτέλεσης εναντίον οποιουδήποτε τους εκτελεστούς τίτλους κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας^[60]. Εντέλει το φαινόμενο της έκδοσης ομοίων, κατ' ουσίαν, διοικητικών πράξεων, παρά τη βεβαιότητα της επικείμενης εκ νέου δικαστικής ακύρωσης, εμφανίζει την εκτελεστική εξουσία ως εμπαιζουσα τη δικαστική και φαλιιδεύει πλήρως το δικαίωμα δικαστικής προστασίας^[61]

Επίλογος-Συμπεράσματα και λύσεις

Το προαναφερόμενο πρόβλημα αφήνει έκθετη την Κυπριακή Δημοκρατία στις υποχρεώσεις της ως κράτος μέλος για εγγύηση των αποτελεσματικών τρόπων εκτέλεσης αποφάσεων και καθιστά πιθανή ακόμη μια καταδίκη της από το ΕΔΑΔ για παραβίαση του άρθρου 6. Μια λύση προς την σωστή κατεύθυνση θα ήταν η προώθηση στην Βουλή του νομοσχεδίου που τιτλοφορείται «ο περί Συμμορφώσεως της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται δυνάμει του άρθρου 146 του Συντ. Νόμος του 2013», το οποίο εκκρεμεί από τον Απρίλιο του 2013 για νομοτεχνική επεξεργασία στη Νομική Υπηρεσία, χωρίς αποτέλεσμα^[62].

Σύμφωνα με το νομοσχέδιο απονέμεται αρμοδιότητα στον δικαστή που εξέδωσε την ακυρωτική απόφαση ή άλλο δικαστή του Ανωτάτου, να αποφασίζουν για αίτηση, που καταχωρείται προς λήψη μέτρων λόγω μη συμμόρφωσης εντός ταχθείσας προθεσμίας. Τα μέτρα αυτά είναι επιβολή χρηματικού ποσού ως κύρωση και εφόσον μετά την επιβολή, το διοικητικό όργανο εξακολουθεί να μη συμμορφώνεται, αφού επαναληφθεί η προνοσούμενη διαδικασία, επιβάλλεται νέα χρηματική

κύρωση ή διαζευκτικά αποζημίωση, η οποία δεν υπερβαίνει τα 300ευρώ για κάθε μέρα παράλειψης ή άρνηση συμμόρφωσης. Επίσης το άρθρο 6 προβλέπει ευθύνη οποιουδήποτε μέλους συλλογικού οργάνου που ασκεί εκτελεστική/διοικητική λειτουργία, έναντι της Δημοκρατίας για κάθε απώλεια/ζημία που προκλήθηκε μετά από επιτυχή αίτηση(αστική ευθύνη). Τα διαδικαστικά ζητήματα και ο τύπος της αίτησης θα ρυθμιζόνταν με διαδικαστικό Κανονισμό του Ανωτάτου. Σημαντική κατά την άποψη της γράφουσας, η πρόνοια σύμφωνα με την οποία το προς διοικητικό όργανο μπορεί να ζητήσει οδηγίες για τον προσήκοντα τρόπο συμμόρφωσης, αλλά και το δικαστήριο παρέχει αυτεπάγγελτα κάθε περαιτέρω αναγκαία συνδρομή ως προς τον ενδεικνύμενο τρόπο ενεργούς συμμόρφωσης. Εκτιμάται ότι παρά την πολυπλοκότητα κάποιων προνοιών του νομοσχεδίου, θα μπορούσε με κάποιες αναγκαίες τροποποιήσεις να προωθηθεί προς ψήφιση. Η ψήφιση νόμου προς εξαναγκασμό της Διοίκησης ασφαλώς θα καλύψει το υφιστάμενο κενό και μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην βελτίωση του τρόπου λειτουργίας των μελών συλλογικών διοικητικών οργάνων κατά την επανεξέταση ακυρωθεισών αποφάσεων τους προς την κατεύθυνση του σεβασμού και ουσιαστικής νομιμότητας. Περαιτέρω η συνεπής εφαρμογή του νόμου, εκτιμάται ότι θα μειώσει σημαντικά τον αριθμό προσφυγών, αποφορτίζοντας το νεοσύστατο Διοικητικό Δικαστήριο και καθιστώντας πιο τελέσφορη την απονομή διοικητικής δικαιοσύνης.

••••

«Η ψήφιση νόμου προς εξαναγκασμό της Διοίκησης ασφαλώς θα καλύψει το υφιστάμενο κενό και μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην βελτίωση του τρόπου λειτουργίας των μελών συλλογικών διοικητικών οργάνων κατά την επανεξέταση ακυρωθεισών αποφάσεων τους»

^[60] πρβλ. όσον αφορά στα δικαστικά προνόμια του Δημοσίου έναντι των ιδιωτών 29515/95 Ε.Δ.Δ.Α Λάγκος v.Κύπρου 18-2-99

^[61] βλ. Συνοψη Πορισμάτων του Συνηγόρου του Πολίτη της Ελλάδας (αντίστοιχο όργανο του Επιτρόπου Διοικήσεως

στην Κύπρο) ως προς τις «Προϋποθέσεις προσήκουσας συμμόρφωσης με ακυρωτικές δικαστικές αποφάσεις για επανακτιθείς αξιωματικών», Μάιος του 2005

^[62]Τηλεφωνική επικοινωνία με την κ.Χριστοδουλίδου, δικηγόρο Νομικής υπηρεσίας, στις 22/5/16